

MÁTÉ LÁSZLÓ

Az idegen

Tothisz az eget nézte. A perzselő napot, mely kicsiny földjét teljesen kiszárította. Az áradás még legalább egy holdtölte múlva jön, és Ré nem könyörül rajta. Lassan visszaballagott a kunyhójába és nekilátott szegényes ebédjének. Az évnek ebben a szakában nem sok tennivalója akadt, csak várni a Nílus áradását, az életet adó fekete, iszapos föld termővé válását. Aztán az öntözőcsatornákat tisztán tartani, hogy amikor a Nílus vize megduzzad és eléri a földjét, a csatornát megtöltve akadálytalanul eljusson földjének legtávolabbi pontjára is. Továbbá vigyázni, hogy a vetőmagot rágcsáló meg ne találja, beszosztani kevéske élelmiszerkészletét, hogy kitartson az áradás utáni aratásig.

Egyetlen vagyonkája egy sovány ökör volt, melynek párját elvitték III. Tuthmozis adószedői, a be nem fizetett adó fejében. Tothisz javakorabeli férfi volt, és több mint nyolcvanszor megélte már az aratást. A férfi egyedül élt. Két fiát tavaly vítették el a főnóciák elleni harcban katonának. Felesége a hét áradást megelőző nagy aszály idején halt meg. A legyengült aszszonyt egy titkos kór ragadta el. Tothisz megsiratta, és vagyonkájából tisztességgel eltemette. A halottak ünnepén elzarándokolt Thébába, átkelt a Níluson a halottak városába, és áldozati ajándékot helyezett Osirisnak, az alvilág istenének épített templom oltárára. Tudta, hogy ezzel az istenek kedvére tesz, és asszonya a túlvilágon boldogabb életet kap cserébe.

Ebédje kenyér, hagyma és papiruszvelő volt. Fakupájával vizet mert a víztárolóhordóból. Lassan itta az állott vizet. Ebéd után rendet rakott a kunyhóban, amiben ugyan sok tennivaló nem volt, mert minden nap többször is megtette, ezért aztán katonás rend uralkodott. Kilépett a kunyhó elé, és azt látta, hogy egy idegen közeledik.

Tothisznak ritkán volt látogatója, és azoknak sem örült, mert vagy az adószedő jött figyelmeztetni az elmaradt befizetésére, vagy katonák, akiket el kellett látni kenyérrrel és vízzel, amiből neki is igen kevés volt.

A közeledő ember magas, széles vállú férfi volt, arca értelmet sugárzott. Furcsa öltözetet viselt, és a bőre világosabb volt a föníciai asszonyok bőrénél is. A férfi egyenesen a kunyhó felé tartott. Amikor odaért, üdvözlésre emelte kezét.

– Ré legyen veled – köszönt a férfi a felső egyiptomiakra jellemző hangletéssel.

– Ré neve legyen áldott, de én jobban örülnék Sobek, a Nílus-áradás istene áldásának.

– Ahogy elnézem a kunyhódat és a földet, amit művelsz, ez rád férne háromszorosan is. Én a helyedben rég itt hagytam volna ezt a helyet, és Thébában kerestem volna munkát. Roszszabb akkor sem lenne a sorod. Hiszen egyedül élsz itt.

– Sajnos, nem tudok elmenni – válaszolta Tothisz. – Tartozom az adóval, és amíg azt ki nem fizetem, addig nem tehetek semmit. De valamiért az adóságom a telítődő holdhoz hasonlít, nemhogy csökkenne, inkább növekszik. Már nagyobb, mint Hapi pocakja. De ki vagy te, és mit keresel erre, ahol a vendég olyan ritka, mint ez idő tájt a hús nilusi szellő? – kérdezte az öregember fürkésző tekintettel.

– Küldetésem van – felelte az idegen. – A nevem Thoth.

– Ne viccelj velem, idegen! Thoth a bölcsesség istene. Vigyázz, mert ha ezt máshol is hangoztatod, hamar egy sinai bányában találsz magad!

– Nem viccelek, és tudd meg Tothisz, hogy én mindig igazat szólok.

Az öregembert ellepte a veríték, és a lábai remegni kezdtek. Térdre rogyott az idegen előtt, aki magát Thothnak, a bölcsesség istenének nevezte.

– Elhiszem már, hogy valóban Thoth vagy, hiszen a nevem is tudod, pedig nem is mondtam.

– Tudok én rólad mindent, Tothisz. Azt is, hogy milyen szép ajándékkal kedveskedtél Osirisnak, asszonyod túlvilági bol-

dogságáért. Azt is, hogy fiaid becsülettel harcolnak a föníciaiak ellen. De még azt is, ami meg sem történt. A Nílus harmadik áradását követően fiaid hazatérnek, asszonyt hoznak magukkal, és amikor a kezed már nem bírja az eke szarvát, az unokáid kezei fogják azt markolni.

– Kérlek, dicső Thoth, áruld el nekem, miért e megtiszteltetés szegény fejemnek? Kérlek, mondd, miben lehetek segítségedre?

Az idegen hangosan nevetni kezdett.

– Te akarsz segíteni nekem, aki maga is segítségre szorul? Nem bánom, Tothisz, kissé elfáradtam utamon, hát megpihenek a házadban.

Az öreg betessékelt a kunyhóba és helyet kínálta az idegent. Vízet, kenyeret, papiruszvelőt kínált neki, és még egy fej hagymát is.

– Sajnos, egyébbel nem tudlak megvendégelni, ó, dicső Thoth. Magam is ezt eszem, amíg az aratás nem hoz kicsinyke bőséget számomra.

– Nem az a fontos, hogy mit adsz, hanem hogy szíved tisztaságával adod. Ez az állott víz jobban esik nekem, mint a legnemesebb thébai bor. Most lepihenek, te addig őrködj a kunyhó előtt, hogy senki ne zavarja nyugalmamat.

Az öregember meglepődött ezen a kijelentésen, hiszen napok telnek el úgy, hogy egy teremtett lélek sem téved erre. Azért csak kiült a kunyhó elé, és kisvártatva maga is elbóbiskolt. Arra kapta fel a fejét, hogy két lovas katona közeledik. Felpattant a helyéről, és alázatosan a katonák elé sietett.

– Hé, öreg! Nem járt erre egy idegen? – kérdezte az egyik katona lekezelő hanghordozással.

Tothisznak kiszáradt a szája, és nem tudta, mit válaszoljon. Egész eddigi életében nem hagyta el ajkát igaztalan szó.

– Nem hallod, mit kérdeztem? Vagy talán a hétfarkú ostorral kérdezzem?

– Nincs itt, akít kerestek! – hallotta a háta mögül az idegen hangját.

– Igen! Valóban nincs itt, akit keresünk – válaszolta a két katonára, és tekintetükben megbabonázott fény világitott.

– Menjetek utatokra, és ne háborgassátok ezt a békés parasztembert. Értettétek?

– Megértettük, és nem háborgatjuk – azzal a két katonára megfordította a lovát, és elvágtatott.

Tothisz hátrapillantott, és ijedtében a földre rogyott. Az idegennek íbisz feje volt.

Tothisz kinyitotta a szemét, körbenézett. A kunyhójában feködött, de az idegen nem volt a helyiségben. Felállt, és rogyadozó lábakkal kilépett az ajtón. A távolban az idegent látta, és azt, hogy valami nagyon furcsa építménnyel van elfoglalva. A szerkezet a Nílustól vezetett Thothisz földjéig és olyan volt, mint egy óriási kígyó. Az öreg megindult az idegen felé. Az megfordult, és a kezével intett.

– Gyere közelebb, Thothisz. Készítettem neked egy vízátemelőt. Ennek segítségével akkor is öntözheted majd a földedet, amikor a Nílus vize sovány, mint a te hasad.

Tothisz hallott már efféle építményekről, de el sem tudta képzelni, hogyan működik, nem hogy ilyet épített volna!

– Ki vagy te, hogy egyetlen nap alatt ilyen építményt tudsz megalkotni, és honnan vetted hozzá a fát? Itt háromnapos járásra sem találsz annyi fát, ami ennek a szerkezetnek a megépítéséhez elegendő lenne.

– Sokat kérdezel feleslegesen. Amit építetem, neked csinálom, hogy segítsék. Ezért áldást várnék, nem kérdéseket.

– Áldás szálljon Thoth fejére, de félek, az anyémre bajt hoz ez a szerkezet. Az adószedő majd tudni akarja, hogy miként került ide, és én nem tudom, mit fogok felelni neki.

– Az adószedő holnap eljön. Én fogadom, és meglásd, nem lesz bajod. Most gyere, megmutatom, miképpen működik a vízátemelő.

Tothisz leballagott az idegennel a Nílushoz, és az elmagyarázta, hogy működik a furcsa szerkezet.

– Látod, ha ehhez a nagy kerékhez befogod az ökrödet, és az állat reggeltől addig hajtja a kereket, amíg Ré napisten fényes korongja napi útjának harmadát meg nem teszi az égen, akkor ez a szerkezet egy napra elegendő vízzel ellátja a földedet. A maradék időben meg a földeden tudsz dolgozni – mondta az idegen, majd felemelte a kezét.

– Thotisz! Jegyezd meg: az öntözéssel nem tudsz olyan termést learatni, mint a Nílus áradásakor, de bőven elég a nyugodt megélhetéshez.

– Hnum neve legyen áldott, ha ez valóban így van – válaszolt Thothisz.

Másnap valóban megjelent az adószedő, ahogy az idegen jósolta. Két katona kísérte a hivatalnokot. A három férfi alaposan szemügyre vette a vízátelő szerkezetet, lementek egészen a Nílusig, ahol Thothisz pont az ökröt fogta be a meghajtó kerékbe.

– Ez micsoda, és hogy került ide? – kérdezte az adószedő.

– Egy vízátelő szerkezet és egy vándor építette, hogy akkor is tudjam öntözni a földet, amikor nincs áradás.

– Egy ilyen szerkezet megépítéséhez legalább két holdtölte idő kell, és a legutóbbi ittlétemkor még nyomát sem láttam, pedig az alig fél holdciklussal korábban volt. Ráadásul egy ember nem is tud ilyen bonyolult gépezetet megépíteni. Azt ajánlom, az igazat mondd, Thothisz, mert van bőven hely a nubiai bányákban.

– Az igazat mondom, esküszöm neked a fényes Ámon-Ré istenre – felelte ijedten Thothisz.

– Thothisz valóban az igazat mondja – hallotta a háta mögül az idegen hangját.

– Ki vagy te? Te építetted ezt a gépezetet? – fordult felé az adószedő.

– Igen, én építettem. De hiszen mondta neked Thothisz. Miért kételkedsz a szavában?

– Thothisz szava nem sokat ér, hiszen tizenkét deben arany súlyának megfelelő mennyiségű búzával tartozik a fáraónak.

– Valóban? Kapott erről írást Tothisz? Mert ha nem, akkor ez az adósság nem is létezik!

– A pontos kimutatást itt van nálam – azzal az adószedő tarisznyájából papirusztekercset vett elő – Thothisz amúgy sem tud olvasni – toldotta meg az előzőeket mérgesen.

– De én tudok, és alkalmasint megnézném. Azt gondolom, ha figyelmesen átszámoljuk, alaposan lecsökkenne az adó.

– Sokat jár a szád, és olyan dolgokba ütöd az orrod, ami nem rád tartozik – felelte mérgesen az adószedő, és fejével intett a két katonának, akik azonnal fenyegetően megindultak az idegen felé.

– Megálljatok! – emelte fel kezét az idegen. Mindketten békés egyiptomi polgárok vagyunk, ezért semmi okotok eljágni akár ellenem, akár Thothisz ellen.

– Valóban semmi okunk rá – felelte a két katona gépiesen.

– Mi ütött belétek? – ripakodott a katonákra az adószedő. Ez az ember nyíltan szembeszállt a fáraó hivatalnokával!

– Semmi okunk, hogy eljárjunk az idegen ellen – felelte ismét az egyik katona. Amit mond, azzal semmilyen törvényt nem sért.

– És a vízátelelő? Hogy készíthette el ezt a szerkezetet?

– Azt mi sem tudjuk, de törvényt ezzel sem sértett.

Az adószedőt majd szétvetette a méreg. Azzal a szándékkal jött ide, hogy ismét busás adót hajthat be Thotiszról, erre nem-hogy ezt a tervét nem tudja megvalósítani, hanem az eddigi tartozást is megkérdőjelezi egy jöttment idegen. Ahhoz, persze, semmi kétség nem fért, hogy a kivetett adó egy tekintélyes része jogtalan. De ha egyszer Tothisz nem tudja ellenőrizni, miért ne tenné. Maat, az igazság istene biztosan megbocsát neki, és amúgy is minden adószedő ezt csinálja Alsó-Egyiptomban.

Az idegen odalépett az adószedőhöz. Annak a keze, bár nem akarta, önálló életre kelt, és átnyújtotta a papiruszt, mely Tothisz adójának pontos kimutatását tartalmazta. Az idegen pár pillanat alatt átnézte az írást, majd az adószedőhöz fordult.

– Hiba van a számításodban. Nézd, itt és itt is. Ez alapján Tothisznak nincs adótartozása, sőt, a következő aratáskor a ki-

szabott adónak csak a harmadát köteles beszolgáltatni. A többit szabadon értékesítheti.

– Átkozott! – kiáltotta az adószedő. – Ki vagy te, hogy felül akarod bírálni a fáraó hivatalnokának munkáját?

– Thoth vagyok. Elhíheted, hogy pontosan tudom, számításodban hol a hiba.

– Istenkáromló! – üvöltötte az adószedő. Méghogy Thoth, a bölcsesség istene? Aki megalkotta az írást és számolást? Azonnal fogjátok el – fordult üvöltve a katonákhoz. De azok nem mozdultak, ellenben szemükben különös fény gyúlt.

– Az idegen igazat mond – felelte egyszerre mindkét katona.

– Horusra esküszöm, ti megőrültetek. A fáraó adójával játszatok! – rikácsolta az adószedő, de ahogy megfordult, meghűlt ereiben a vér. Az idegen alig néhány lépésre állt tőle és íbsz feje volt. Az adószedő eszelős tekintettel a lovához rohant, felpattant rá, és szegény állatot ostorával hajszolva elvágatott. Az idegen a katonákhoz fordult.

– Visszamentek a városba és azonnal futárt küldtök a fáraó thébai hivatalába. Az ott nyilvántartott befizetéseket hasonlítsa össze az itt lévő adatokkal. Nem csak Tothisz, hanem a környék valamennyi befizetését ellenőrizni kell. Amennyiben a két nyilvántartás nem egyezik, tudjátok mi a teendő.

– Tudni fogjuk! – válaszolta a két katona, azzal lóra ültek, és megindultak a város felé.

– És most mi lesz? – kérdezte Tothisz remegő hangon, miközben lehajtotta a fejét.

– Ezt az írást jól tedd el, és ne add oda, csak a fáraó thébai főhivatalnokának – felelte az idegen. Ez egyértelműen bizonyítani fogja, hogy a befizetett adód jóval több, mint ami Thébába eljutott. Béke legyen veled, Tothisz. Nekem mennem kell, így is túl sokat időztem nálad.

Tothisz mondani akart valamit, de amikor ismét az idegenre emelte tekintetét, meglepődve látta, hogy megint emberfeje van. Az idegen felemelte a kezét – így búcsúzva Tothisztól. Sarkon fordult, és megindult.

Az öreg nem tudta, mennyi ideig állt ott. Az ökrök hajtotta kerek nyikorgása és a friss nílusi víz csörgedezése térítette vissza a valósághoz. Felnézett az égre, majd az ökröt kifogta az óriási kerekekből, és felvitte a kunyhóhoz. Elindult, hogy elfogyaszsa szegényes ebédjét. Tudta, hogy ebéd után még sok munka vár rá a földjén, de most örömmel töltötte el ez a tudat. Ebédje most is kenyér, hagyma és papiruszvelő volt – és a friss, nílusi víz.

Thoth – a bölcsesség istene, az írás és számolás megalkotója

Ré (Ámon-Ré) – Napisten

Hapi – a Nilus isten-neve

Ozirisz – az alvilág istene, eredetileg a növények ura

Sobek – a Nilus áradásának istene

Hnum – a termékenység istene

Maat – az igazság istene

Horus – a fáraókat az ő leszármazottainak tekintették.

1 deben = 91 gramm

Thotisz 40 éves múlt mivel az ókori Egyiptomban évente kétszer arattak.

*A MEBT és VERSLISTA által kiírt, „Az én Egyiptomom – 2010/11.”
c. irodalmi pályázaton a fenti írás II. helyezést ért el!*

Tiszavirág

Víz felett lebeg s az ég alatt talán,
egy parányi lét az élte, villanás.
Szárnya hajtja, bár nem érti, hogy miért,
szép a léte, s ő lebeg, de ó, kiért?

Nem lehet szegény, kinek, ha van csupán,
kéjes óra nász, a léte úgy biz' ám.
Élte báb, s halála már a lepke-lét,
Násza: éltet adni percnyi életért.